

Zwartevallei

Van Charlotte Williams verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos uitgevers

Het huis op de klif

Charlotte Williams

Zwarte vallei

Vertaald uit het Engels
door Marja Borg

Ambo|Anthos
Amsterdam

The extracts from *The Twin in the Transference* by Vivienne Lewin,
first published by Whurr Books, London, 2004,
are reproduced with kind permission.

ISBN 978 90 414 2130 2

© 2014 Charlotte Williams

© 2015 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,

Amsterdam en Marja Borg

Oorspronkelijke titel *Black Valley*

Oorspronkelijke uitgever Macmillan

Omslagontwerp Wil Immink Design

Omslagillustratie © Wil Immink Design / Thinkstock

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor John

Proloog

Llandaff Green is een rustig plaatsje. In het midden staat een standbeeld van een man, een of andere geestelijke, in een deftige jas en hoge laarzen met beenkappen, met in zijn ene hand een wandelstok en in zijn andere een stapel papier. Het is net alsof hij op weg naar zijn werk even is blijven staan om te kijken of in zijn bisdom alles wel naar behoren gaat: vóór hem de bouwvallige ruïnes van het oude kasteel; links het dal met de kerktoren waar kraaien omheen vliegen; rechts de weg die afdaalt naar de hoofdstraat, naar de drukte. Hij is victoriaans, dit heerschap, en hij waakt over het soort mensen dat hij begrijpt en herkent: de deken, de kanunnik en de kapelaan, die zich de trap af haasten voor het ochtend- of avondgebed; de organist die komt oefenen met het koor; de vele dames op leeftijd die thee zetten, bloemen brengen, opruimen en boenen en de bezoekers in de gaten houden; en op zondag natuurlijk de stoet van statige burgers die komen voor de viering van de eucharistie, en voor die van hun eigen voorspoed, in dit kleine hoekje van het dorp.

Verder zijn er vanzelfsprekend nog de niet-gelovigen die niets in de kerk te zoeken hebben maar op weg zijn naar de begraafplaats en de sportvelden en de rivier daarachter: vissers, mensen die hun hond uitlaten, verliefde tieners. Ook over hen waakt hij, gewoon voor het geval dat. Maar in werkelijkheid is hier nooit echt iets bijzonders gebeurd, op die ene vreselijke nacht tijdens de oorlog na

dan, toen de torenspits er door een bom af werd geslagen en de grafstenen door het dorp vlogen. De orde werd natuurlijk snel weer hersteld en sindsdien kabbelt het leven hier voort, en onder het toezien van de eerwaarde James Rice Buckley (1849-1924) zal dat naar alle waarschijnlijkheid, en wenselijkheid, zo blijven.

Van tijd tot tijd duiken er echter ook nieuwkomers op. Ze lijken niet op hun plaats, alsof ze hier niets te zoeken hebben, vreemdelingen uit de moderne buitenwereld. Daar heb je er net een; hij komt vanuit de hoofdstraat aanrijden in zijn glanzende zilverkleurige auto, trapt op de rem en komt pal voor het grasveld tot stilstand.

De man stapt uit; hij heeft nauwelijks oog voor het standbeeld en slaat het portier met een klap dicht. Hij heeft zijn capuchon op en draagt een sjaal over zijn mond. Hij klikt met een of ander apparaatje. De auto licht op en rilt even. De man loopt weg, een beetje aan de snelle kant, alsof hij niet gezien wil worden. Steels. Hoewel er niemand is die hem zou kunnen zien. Het is er uitgestorven.

De eerwaarde kijkt de man na die naar het huis van de kunstenaar loopt. Dat is een nogal mysterieuze vrouw. Ze is in het huis opgegroeid. Aardige man, de vader, fatsoenlijke vent. Inmiddels gestorven, en de rest van de familie is vertrokken. Ze woont helemaal alleen in dat huis; houdt zich verre van de kerk, hoewel die aan de overkant van de weg staat. Mooi huis, wit, met bogen, elegant. Waar de domheer vroeger woonde. De lijsterbes in de voortuin staat er nog steeds.

Minnaars waarschijnlijk. Hij heeft de kunstenaar vaak de straat over zien steken, op weg naar de hoofdstraat. Tenger, mooi, blond haar. Besteedt weinig aandacht aan haar uiterlijk. Altijd slonzig gekleed, in het zwart, bruin of grijs. Ze lijken niet echt bij elkaar te passen, de jonge ridder en de kunstenaar. Zij is te verlegen; hij te zwierig. Maar ja, met dat soort dingen weet je het nooit.

De avond valt. Om de tijd te verdrijven zegt de eerwaarde de liturgie op.

Almachtige God, Vader van onze Heer Jezus Christus, schepper van alle dingen, richter van alle mensen; wij erkennen en bewenen onze vele zonden die we af en toe smartelijk hebben begaan...

De torenspits glanst in de schemering. De heiligen en waterspuwers hebben hoog op hun trap naar de hemel een onderonsje.

... We voelen berouw en een diepe spijt over onze misdaden; de herinnering eraan is pijnlijk; de last ervan ondraaglijk...

Wacht eens even, daar heb je die man weer, hij komt de voordeur uit. Hij draagt iets, iets plats en vierkants, gewikkeld in zijn sjaal. Hij loopt het tuinpad af, langs de lijsterbes en gaat de straat op. Hij komt bij zijn auto, drukt op zijn apparaatje en de auto rilt opnieuw met flietsende lampen. De man blijft aan de voeten van de eerwaarde staan, doet het portier open, stapt in en legt de ondraaglijke last, als het dat is, onder de voorbank. Dan start hij de motor, rijdt iets achteruit en scheurt met gierende banden weg.

De kraaien verstommen. Op de begraafplaats ritselen bladeren. De grafstenen kruipen bij elkaar, denkend aan hun afgrijselijke oorlogsnacht. De waterspuwers, hoog boven hen op de luchtbogen, beginnen te zingen. Hun stemmen verheffen zich eensgezind. Boosaardig. Godslasterlijk. De eerwaarde kan het niet verhinderen. Hij kan alleen maar luisteren en wachten.

Misschien heeft iemand gezien wat er is gebeurd. Iemand in het huis ernaast, iemand om de hoek, in de hoofdstraat. Misschien dat er iemand komt.

Maar er komt niemand over het grasveld aanlopen.

Moord in Llandaff

De politie is gisteren naar een huis in Llandaff Green geroepen nadat de bewoonster, Ursula Powell, daar dood was aangetroffen. Mrs. Powell, wier familie een bekende galerie in Cardiff bezit, is waarschijnlijk om het leven gekomen bij een gewapende overval. Haar lichaam werd gevonden door haar dochter, Elinor Powell, die vroeg in de avond thuiskwam nadat ze boodschappen had gedaan. De politie is een onderzoek begonnen en is op zoek naar mogelijke getuigen. Agent Alun Evans lichtte toe: ‘We vermoeden dat Mrs. Powell een inbreker heeft betrappt die daarna in paniek heeft gehandeld.’

Western Mail, maandag 14 oktober 2013

1

Jessica Mayhew lag op de bank in haar spreekkamer. Ze dacht niet aan haar volgende cliënt die elk moment kon binnenkomen. Ze hield zich niet bezig met haar eigen zielenroerselen. Ze lag niet naar het licht- en schaduwspel op het plafond te staren om haar hoofd leeg te maken en zich voor te bereiden op wat de dag brengen zou: een gestage stroom verloren zielen, sommigen in nood, anderen diep gekweld, maar ook mensen – en die vond ze eerlijk gezegd het vermoeiendst – die simpelweg hun tijd kwamen verdrijven, die als schapen in de wei door hun sessies trippelden en slechts een smal pad op weg naar nergens achterlieten. Nee, dokter Jessica Mayhew, drieënveertig, psychotherapeute, (ex-)vrouw van één, moeder van twee, dacht aan geen van die dingen. Ze dacht helemaal niet. Ze was, om precies te zijn, diep in slaap.

Er werd op de deur geklopt. Jessica schrok wakker. Even wist ze niet precies wat er aan de hand was.

Toen kwam ze bij zinnen en stond op van de bank.

Nieuwe cliënte. Intakegesprek. Naam begint met een E. Toen Jess een blik op haar bureau wierp, zag ze tot haar opluchting dat ze het dossier van haar cliënte al had klaargelegd. Ze pakte het en liep naar de deur, ondertussen haar rok gladstrijkend en haar haar fatsoenerend. Ze droeg een tweedrok in jarenveertigstijl en een kasjmieren vestje, en ze had haar haren losjes opgestoken. Ze had een zurige smaak in haar mond, alsof ze een hele nacht had liggen sla-

pen, terwijl ze toch hooguit een paar minuten had liggen dommen. Ze zou voortaan beter moeten oppassen. Geen dutjes op de bank meer, zelfs niet voor een paar seconden. Er gebeurde op dit moment te veel in haar leven. Ze had een te groot slaapgebrek opgebouwd.

Na een korte aarzeling deed ze de deur open.

De vrouw die binnenkwam was klein. Ze had licht, glanzend haar, als van een kind, en een bijna doorschijnende huid. Ze was tenger gebouwd. Hoewel ze opvallend mooi was, had ze iets verlezens over zich, alsof haar marmeren schoonheid een kruis was dat ze moest dragen en geen geschenk dat ze kon koesteren.

‘Hallo.’ Glimlachend stak Jess de vrouw een hand toe. ‘Ik ben Jessica. Jessica Mayhew.’

De vrouw knikte, maar ze gaf haar geen hand en ze beantwoordde haar glimlach ook niet. Ze had een achterdochtige blik in haar ogen.

Jessica wees naar de kapstok, en de vrouw liep ernaartoe om haar jas uit te trekken. Hij was verschoten donkerblauw en afgezet met geruite stof in een gedempte tint. Enigszins afgedragen, maar nog steeds stijlvol.

Nadat de vrouw haar jas had opgehangen, gebaarde Jessica haar plaats te nemen in een van de twee leunstoelen die voor de schouw tegenover elkaar stonden, met daartussen een lage salontafel met een doos tissues erop.

‘Ga zitten.’

De vrouw wierp een vragende blik op de bank voor het raam.

‘Als je wilt kun je tijdens de therapie op de bank liggen. Maar voor een intakegesprek, en anders eigenlijk ook, heb ik liever dat we elkaar tijdens het praten kunnen aankijken.’

Er viel een korte stilte. Jess nam de vrouw op. Onder de regenjas bleek de vrouw nogal slonzig gekleed te gaan in een dun grijs T-shirt, een zwarte spijkerbroek en oude gympen die ze zonder sokken droeg. Door de gedempte kleuren van haar kleren vielen

haar heldere, amandelvormige, felblauwe ogen extra op. Ze had hoge jukbeenderen die haar iets Slavisch gaven. Van een afstandje mocht ze door haar tengere postuur en bedeesde houding dan een meisjesachtige indruk maken, van dichtbij was goed te zien dat ze al ver in de dertig was. Ze had dunne lijntjes op haar slapen en voorhoofd en ook in haar mondhoeken was het begin van rimpels te zien. Ze had het soort lichte huid dat meer te lijden leek te hebben van het verstrijken van de tijd dan de wat minder bleke types; of misschien, bedacht Jess, kwam het gewoon door vermoeidheid, alsof ze niet goed had geslapen, en dan niet alleen afgelopen nacht maar een hele rits nachten.

‘Nou, ik denk dat ik liever de bank neem. Ik moet vlak bij een raam zitten, ziet u. Dan voel ik me veiliger.’

Jess wierp een blik op haar aantekeningen. Ze had nog niet veel informatie. De vrouw heette Elinor Powell. Ze was doorverwezen door haar huisarts vanwege chronische claustrofobie na een tragisch sterfgeval in de familie. Jess had nog geprobeerd de arts te bellen voor meer informatie, maar hij had steeds geen tijd gehad wanneer ze belde. Dus dit was alles wat ze wist.

Elinor liep naar het raam, schoof het een klein stukje omhoog en ging op de bank liggen. Ze slaakte een zucht van verlichting.

Jessica nam plaats in een leunstoel achter de bank. Ze was enigszins geïrriteerd geraakt door haar nieuwe cliënte. Ze mocht dan bescheiden overkomen, ze deed precies wat ze wilde: ze lag op de bank. Zoals Freud al die jaren geleden al had geschreven, ‘neuroses’, zoals hij ze noemde, zijn niet alleen maar psychologische stoornissen; ze dienen altijd een doel, ze willen iets wat de patiënt zelf niet rechtstreeks onder woorden kan brengen.

Er viel een stilte, die Jess niet verbrak. Ze was benieuwd welke kant van de persoonlijkheid van deze vrouw – de verlegen of de brutale – het eerst naar buiten zou komen.

‘Het loopt uit de hand,’ stak Elinor van wal, terwijl ze naar de boom voor het raam keek. ‘Zo kan ik echt niet verder. Het is begon-

nen met tunnels en liften, maar daarna kwamen de auto's. En toen de bus en de trein. Het is inmiddels zo erg dat ik het vreselijk vind om ergens binnen te zijn. Ik moet alle ramen openzetten, waar ik ook ben. En ik slaap tegenwoordig buiten, in een joert op het gazon achter het huis. Anders kan ik niet slapen.'

'Dat moet behoorlijk koud zijn.'

'Dat is het ook. Maar wat moet ik anders? Als ik binnen ben, waar dan ook, voel ik me opgesloten. En dat lijkt alleen maar erger te worden.'

Jess aarzelde. Ze wist zich niet goed raad met de situatie. Dit was een intakegesprek, en normaal gesproken voelde ze zich dan vrij om een cliënt te onderbreken en haar mening te geven, maar omdat Elinor op de bank lag voelde het aan als een psychoanalytische sessie. Toch besloot ze te doen wat ze altijd deed.

'Tja, dat is het probleem met claustrofobie.' Ze gaf de stoornis expres meteen een naam. 'Dat wordt vaak erger. Door dingen waar je bang voor bent te mijden loop je een grote kans dat de angst ervoor op den duur toeneemt.'

Elinor zei niets. Ze ging alleen rechtop zitten. 'Mag ik het raam nog iets verder openzetten?'

Zonder een antwoord af te wachten schoof ze het raam zo ver mogelijk omhoog. Toen ging ze weer liggen.

Dit wordt geen makkie, dacht Jess. Haar nieuwe cliënte deed steeds precies het tegenovergestelde van wat ze haar had aangera- den, hetgeen nogal verontrustend was. Tegelijkertijd fascineerde de vrouw haar.

'Kun je me misschien in het kort vertellen hoe dit is begonnen?' Jess rilde toen er koude tocht langs haar heen trok. Hoewel het lente was, voelde het nog steeds aan als winter. Het was haar een raadsel hoe iemand met dit weer buiten kon slapen.

Elinor dacht even na, starend naar de boomtakken. Ze leek geheel geen last te hebben van de ijzige kou die naar binnen blies. Toen haalde ze diep adem en begon te vertellen.

‘Vier maanden geleden is mijn moeder dood aangetroffen in mijn huis. Er was ingebroken en er was ook een waardevol schilderij verdwenen.’ Ze sprak kortaf, alsof ze een stoerheid probeerde op te roepen die ze niet bezat. ‘Ik heb haar gevonden. Haar schedel was ingeslagen.’

Hoewel Jessica geschokt was, probeerde ze dat niet te laten merken. Net als overal kwamen ook in Cardiff inbraken voor, maar het was niet het soort stad waar mensen normaal gesproken vermoord werden wanneer ze een inbreker betrapten. Ze groef in haar geheugen. Vaag herinnerde ze zich dat ze er iets over had gelezen in de krant, of misschien had ze het op het journaal gezien, maar ze had er toen niet veel aandacht aan besteed. Nu had ze daar spijt van.

‘De politie heeft de dader nooit kunnen vinden. Ze hebben geen aanwijzingen en er hebben zich ook geen getuigen gemeld.’ Elinor wendde haar gezicht naar de muur. ‘Sorry, maar ik vind het nog steeds moeilijk om hierover te praten.’

‘Logisch.’ Jessica deed haar best om haar gerust te stellen. ‘In dit stadium hoef je me echt nog geen details te vertellen, hoor, als je dat niet wilt.’

Dit was een lastig geval, wist Jessica. Volgens de laatste denkbeelden over posttraumatische stressstoornis, of PTSD zoals dat in vakjargon heette, kan het contraproductief zijn om te snel na de gebeurtenis met een behandeling te beginnen, aangezien de geest reageert door zich te ‘splitsen’; dat wil zeggen dat het onbewuste deel de nare ervaring probeert te verwerken, terwijl het bewuste deel verdergaat met het leven. Een cliënt vragen om zich de beleving opnieuw voor de geest te halen kan dat wankel evenwicht verstoren. Volgens de laatste richtlijnen zat Jessica aan de veilige kant, want Elinor had haar net verteld dat het vier maanden geleden was gebeurd. Maar in de twintig jaar dat ze haar vak uitoefende had ze de richtlijnen al zo vaak zien veranderen dat ze tegenwoordig geneigd was gewoon op haar gevoel af te gaan. En haar gevoel zei haar dat als haar nieuwe cliënte het niet over de gewelddadige dood wil-

de hebben met iemand die ze nog niet kende of vertrouwde, ze daar niet toe gedwongen moest worden.

‘Toen het net was gebeurd, voelde ik me behoorlijk rot,’ vervolgde Elinor, terwijl ze weer naar buiten keek. ‘Ik had last van nachtmerries, van opdringerige beelden.’ Ze stopte even. ‘Maar ik slaap al beter, en die vervelende beelden heb ik ook niet meer. Ik maak me alleen nog zorgen over mijn claustrofobie.’

Jess overwoog met haar de checklist van de andere symptomen van PTSS door te nemen – overdreven waakzaamheid, concentratieproblemen, snel geïrriteerd zijn – maar besloot dat niet te doen.

‘Ik raak nog steeds van streek als ik het heb over wat er toen is gebeurd. En ik kan me nog steeds niet concentreren. Ik ben ook nog niet aan het werk. Ik ben schilder. Kunstschilder, geen huisschilder. Daar verdien ik mijn brood mee.’ Ze zweeg weer even. ‘Nou ja, als dat lukt.’ Ze fronste. ‘Hoe dan ook, dat is wat ik doe.’

Jess was verrast door de combinatie van directheid en onzekerheid in Elinors houding. Ze leek behoorlijk overtuigd van haar status als schilder, kunstschilder, zoals ze zelf zei, maar leek er tegelijkertijd niet erg van overtuigd dat anderen waarde aan haar woorden hechtten.

‘Elinor – ik mag toch gewoon Elinor zeggen?’

‘Ja, hoor.’

‘Tja, het is allemaal nog erg vers, toch?’ Jess koos haar woorden zorgvuldig. ‘Het is nog maar een paar maanden geleden dat je... dat je je moeder hebt verloren. Het is niet meer dan logisch dat je het moeilijk vindt om nu al weer aan het werk te gaan.’

‘Ja, maar ik geloof niet dat het daardoor komt.’ Plotseling kreeg ze een paniekerige blik. ‘Het is een straf, weet je. Het is mijn schuld en dit is mijn straf.’

Ze stopte met praten.

Er viel een stilte. Omdat Jess wist dat Elinor vanzelf verder zou gaan verbrak ze de stilte niet. En precies zoals ze had verwacht, ging Elinor na een poosje verder met haar verhaal.

‘Het was mijn schuld. Ik had dat schilderij niet in het atelier moeten laten hangen. Dat zei iedereen.’

Ze veegde met haar hand over haar voorhoofd en toen ze hem weer liet zakken, zag Jess dat ze tranen in haar ogen had.

‘Ik woon namelijk alleen, zie je. Ik ben single. Mijn moeder was alleen maar op bezoek. Ze had de sleutel; ze kon komen wanneer ze maar wilde. Ze zei altijd al dat ik het schilderij op een veilige plek moest bewaren. Als ik naar haar had geluisterd, zou dit nooit zijn gebeurd.’ Haar stem trilde. ‘Ik voel me zo schuldig over haar dood. Het is allemaal mijn schuld.’

Jess besloot niet te zeggen dat schuldgevoelens heel normaal zijn voor mensen die iets tragisch hebben meegemaakt. Dat was een gemeenplaats en bovendien, ze kon er niet zomaar van uitgaan dat deze vrouw geen reden had om zich schuldig te voelen over de dood van haar moeder. Ze wist op dit moment nog helemaal niets over hun relatie. Dus veranderde ze van onderwerp.

‘Je zei dat je het moeilijk vindt om over de dood van je moeder te praten’ – Jessica probeerde zo min mogelijk nadruk op het woord ‘dood’ te leggen, maar ze vond dat ze het wel gewoon moest gebruiken – ‘en dat respecteer ik ook. Maar ik vraag me af of je al wel toe bent aan therapie. Zoals ik al zei, het is allemaal nog erg vers.’

‘Ja, maar ik moet toch iets doen? Ik kan zo toch niet doorgaan?’ Haar stem klonk gekweld en ze ging harder praten. ‘Ik kan nergens meer heen. Ik zet overal waar ik kom de ramen open.’ Ze fronste weer. ‘Denk je dat je me kunt helpen?’

Stilte.

‘Ik weet het niet,’ antwoordde Jessica toen in alle eerlijkheid. ‘Dat ligt helemaal aan jou. Mijn manier van werken vereist dat we het over de dood van je moeder zullen moeten hebben. De omstandigheden, je relatie met haar, dat soort dingen. We gaan proberen om daarin verklaringen voor jouw claustrofobie te vinden. Maar als je er nog niet aan toe bent om zo diep te graven, zijn er andere manieren om je te helpen. Cognitieve gedragstherapie bijvoor-

beeld. Of CGT, zoals we het noemen. Een collega van mij gebruikt een methode die speciaal is ontwikkeld voor mensen die traumatische gebeurtenissen hebben meegemaakt. Als je wilt, kan ik je wel doorverwijzen.'

'Nee, dank je.' Elinor maakte een afwerend gebaar met haar hand. 'Ik weet wat CGT is. Daar heb ik geen zin in.'

'O?'

'Je negatieve gedachten herkennen. Ze aanpassen. Lijstjes maken. Schema's. Klinkt saai.'

Jess vond het wel grappig. Hoewel ze haar collega respecteerde en vele cliënten kende die baat hadden gehad bij CGT, moest ze erkennen dat ze er eigenlijk net zo over dacht. De eerlijkheid gebod haar te zeggen dat het soort therapie dat je gaf, of volgde, meestal meer een kwestie van smaak was dan een rationele beslissing, of je dat nu wilde toegeven of niet.

'Maar het kan heel effectief zijn,' zei ze, in een poging eerlijk te blijven. 'Het is een heel praktische methode. Je leert om te gaan met je angsten, je leven weer op de rails te krijgen. Daar zijn allerlei technieken voor -'

'Maar dat wil ik niet.' Er klonk iets van irritatie door in Elinors stem. 'Ik wil geen lijstjes maken en huiswerk krijgen. Dat is niks voor mij.'

Jessica wist een glimlach te onderdrukken. Ze begon haar nieuwe cliënte wel leuk te vinden. Haar directheid had iets ontwapenends.

'Ik denk dat ik me als kunstenaar meer aangetrokken voel tot een jungiaanse blik op de wereld,' vervolgde Elinor. 'Je weet wel, dromen, archetypes, mythologieën. Dat soort dingen. En jij?'

'O.' Jess dacht even na. Hoewel ze niet al te theoretisch wilde klinken, kon ze het maar op één manier zeggen. 'Ik ben wat ze noemen een existentieel psychotherapeut.'

Elinor fronste; het was moeilijk uit te maken of dat uit irritatie was of dat ze zich probeerde te concentreren.